

ضرورت ساماندهی وسایل حمل و نقل کالا در مراکز عمده فروشی و خرده فروشی

داود چراغی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

جهان اقتصاد

در سالیان اخیر حدود سه میلیون بنگاه صنفی در حوزه تولید و توزیع کالا و خدمات در مناطق مختلف کشور به صورت عمده فروشی و خرده فروشی فعالیت می نمایند. ضمن آنکه بررسی های انجام گرفته حاکی از فعالیت هر بنگاه صنفی برای ۳۰ نفر مصرف کننده می باشد. این شاخص نظام توزیع کالا در ایران به نسبت حداقل ۱۵۰ نفر در سایر کشورها نشان دهنده کوچک بودن بنگاههای صنفی ایران است. بطوریکه بیشتر بنگاههای صنفی در ایران در حاشیه خیابانها در متراژ های کوچک و بدون داشتن فضای توقف خودرو و مهمتر از همه بصورت سنتی فعالیت دارند. در کل در نظام توزیع کالا و خدمات در ایران برعکس بسیاری از کشورهای جهان، سهم بنگاههای بزرگ زنجیره ای استاندارد، کمتر از پنج درصد است. ضمن آنکه در فرآیند انتقال کالاها از تولیدکنندگان (داخلی و خارجی) به مصرف کنندگان، علاوه بر بنگاههای خرده فروشی که در مقیاس کوچک و بصورت سنتی و ناکارآمد فعالیت دارند، سایر عوامل زنجیره تامین همچون بنگاههای درجه بندی و بسته بندی، واحدهای ذخیره سازی و نگهداری، فرآوری و همچنین شرکتهای حمل و نقل و پخش کالاها نیز با مسائل و مشکلات عمده ای روبرو می باشند. برای نمونه در ارتباط با پخش و توزیع کالاها توسط شرکتهای تولیدی، یا بنکداران و عمده فروشان و یا شرکتهای پخش و... مشاهده می شود که اولاً بیشتر وسایل حمل و نقل مورد استفاده برای توزیع کالاها، غیر استاندارد می باشند، این امر به خصوص در حمل و نقل و توزیع محصولات کشاورزی (میوه و ترهبار) از مراکز تولید و انبارها به میادین عمده فروشی و از آنجا به واحدهای خرده فروشی بیشتر مشهود است. ثانیاً زمان فعالیت وسایل حمل و نقل و توزیع کالاها، عمدتاً در ساعات اوج ترافیک شهرها صورت می گیرد.

بدین ترتیب فعالیت حمل و توزیع کالاها از مراکز تولید (واردات) تا خرده فروشی نهایی از یک سو موجب افزایش ضایعات و کاهش کیفیت کالاها می شود و از سوی دیگر مزاحمتهای زیادی برای عموم مردم از طریق ایجاد ترافیک بیشتر برای ایجاد می نمایند. شایان ذکر است در سالیان اخیر، فعالیت هایی برای بهبود بسته بندی کالاها و همچنین نوسازی ناوگان حمل و پخش کالاها صورت گرفته که این امر موجب بهبود نسبی این فعالیت در کشور شده است. اما در زمینه ایجاد مزاحمت های ناوگان حمل و توزیع کالا در ترافیک شهرها، متأسفانه نه تنها بهتر نشده بلکه با افزایش تعداد وسایل حمل و نقل و همچنین افزایش تعداد رفت و برگشت آنها برای توزیع کالاهای بیشتر، ایجاد ترافیک توزیع کالا بیشتر نیز شده است. در این بین این وسایل برای سرعت بیشتر در توزیع کالاها، کمتر به قوانین و مقررات مربوطه توجه و عموماً با توقف دابل و در بسیاری

موارد، با مسدود نمودن محل عبور و مرور خیابانهای اصلی و فرعی شهرها، مشکلات بیشتری ایجاد نموده اند.

در هر حال امروزه این موضوع یکی از عوامل اصلی شلوغی خیابانها و گسترش ترافیک در سطح شهرهای بزرگ کشور می باشند. ضمن آنکه در محلات و خیابانهای فرعی شهرها که کمتر نیروهای پلیس راهنمایی و رانندگی حضور دارند، مزاحمت های این وسایل در ترافیک بیشتر و گسترده تر می باشد. در نتیجه این مشکل نیز همچون سایر معضلات نظام توزیع کالا و خدمات سنتی، بر ضرورت اصلاح نظام تجاری شهرها و سوق دهی آن به سمت ایجاد و فعالیت بنگاههای بزرگ زنجیره ای استاندارد و همچنین بازنگری در ایجاد بازارهای محلی، منطقه ای و شهری برای توزیع کالاها و خدمات در سطح عمده فروشی و خرده فروشی در بلند مدت تاکید می نماید. البته برای کوتاه مدت پیشنهاد می شود، حداقل ساعات فعالیت وسایل حمل و توزیع کالاها، به ساعات خلوت ترافیک شهری به خصوص در ساعات نیمه شب به بعد مصوب گردد. همچنین ضرورت دارد که استانداردهای بسته بندی و حمل و پخش کالاها در سطوح مختلف مشخص و تنها افراد دارای مجوز با رعایت استانداردها، مجاز به فعالیت در این زمینه ها باشند. همچنین لازم است رانندگان و کارگران توزیع کالا در وسایل حمل و پخش، آموزش لازم برای آگاهی از انجام صحیح فعالیت مربوطه با توجه به استانداردهای تدوینی داده شود. ضمن آنکه در این آموزشها باید دوره های رعایت حقوق سایر افراد به خصوص مصرف کنندگان نیز مورد توجه قرار داده شود. در نهایت ضرورت دارد که هماهنگی لازم با نیروی انتظامی برای برخورد با متخلفین در حمل و پخش کالا در همه مناطق شهرها صورت پذیرد. در هر حال امروزه بخش زیادی از ترافیک شهرها به خصوص در بازارهای اصلی شهرها توسط وسایل نقلیه توزیع کالاها صورت می گیرد و این امر هزینه های مادی و معنوی زیادی به عموم مردم وارد می نماید. براین اساس برای کاهش هزینه های مستقیم و غیرمستقیم گسترش ترافیک(موارد بسیاری از جمله آلودگی هوا را نیز شامل می شود)، ضرورت دارد که در کوتاه مدت ساعات فعالیت و در بلند مدت اصلاح نظام توزیع کالا و خدمات مد نظر قرار گیرد.